

Utbildningsinspektion i Gemla skola

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten	3
Bedömning av verksamheten	4
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Gemla skola den 4-5 oktober 2005. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Gemla skola, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Gemla skola intervjuades rektor, pedagoger, elever, elevvårdspersonal samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i flertalet årskurser. Under besöket fördes också samtal med personal i skolbarnsomsorgen. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan

Gemla skola	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	82
Förskoleklass	20
Grundskola	165

Gemla ligger cirka 10 km väster om Växjö. Gemla skola ligger mitt i byn och är granne med en hembygdsgård. Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass och grundskola årskurs 1–6. Skolbarnsomsorg i form av fritidshem finns integrerad i skolans lokaler. Gemla skola ingår i Bergundaområdet F–9 och eleverna fortsätter i regel sin utbildning i årskurs 7 vid Bergundaskolan.

Skolan arbetar åldersblandat med två parallella grupper i respektive F–2, 3–4 och 5–6. Två arbetslag finns för F–2, ett arbetslag för 3–4 och ett för 5–6.

Skolan består av en röd tegelbyggnad från 1958 som efterhand har kompletterats med tillbyggnader. Skolan ligger naturskönt med stora grönytor och skog i anslutning till skolgården. Närheten till naturen ger eleverna goda möjligheter till lek, naturstudier och friluftaktiviteter. I anslutning till skolbyggnaden finns även ett kommunalt bibliotek.

Gemla är både en industribygd och en sovstad till Växjö med hög andel akademiker. Eleverna kommer generellt sett från ekonomiskt och socialt stabila hemmiljöer. I skolans upptagningsområde bor mycket få invandrare. Ett fyrtiotal elever är berättigade till skolskjuts. Därutöver åker ett tjugotal elever skolskjuts i mån av plats mot särskild avgift.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Gemla skola och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar

Elevernas kunskapsresultat i svenska, engelska och matematik är mycket goda. Skolans resultat avseende normer och värden är också goda och visar sig i ett tryggt klimat där eleverna trivs. Vid skolan finns ett tydligt engagemang för värdegrundsfrågor och ett bra arbete genomförs på detta område, exempelvis i form av fadderverksamhet och skolgemensamma temaveckor. Kända rutiner finns också för att motverka kränkande behandling. I förskoleklass och årskurs 1–2 finns en god personalsamverkan i arbetslagen, samt mellan skola och skolbarnsomsorg. Vidare bedömer inspektörerna att det vid skolan bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete med hög grad av delaktighet för personalen. Skolan har också rika förutsättningar i form av en god yttre och inre miljö.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- System för kunskapsuppföljning i andra ämnen än svenska, matematik och engelska bör utvecklas.

- Personalens medvetenhet om de nationella målen i andra ämnen än svenska, matematik och engelska bör ökas och dessa mål bör i högre utsträckning vara styrande för undervisningen, för att garantera att eleverna erbjuds en utbildning som ger dem förutsättningar att nå målen i samtliga ämnen.
- Kunskapen hos elever och föräldrar om målen i andra ämnen än svenska, matematik och engelska behöver förbättras.
- Elevernas möjligheter till delaktighet och inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer bör utvecklas.
- De arbetssätt som används i undervisningen bör i större utsträckning utgå från elevernas individuella förutsättningar och behov.
- Tillgången till datorer och användningen av dessa i undervisningen bör förbättras, i syfte att ge eleverna möjlighet att lära sig att använda informationsteknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande.
- Informationen om skolbarnsomsorg för barn i åldern 10 till 12 år bör förtydligas så att det klart framgår för berörda föräldrar att sådan omsorg erbjuds.
- Modersmålsundervisningen bör organiseras så att den är tillgänglig för dem som har rätt till detta.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Elevens val anordnas inte i enlighet med gällande krav (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

Skolan uppvisar mycket goda kunskapsresultat i svenska, engelska och matematik. Endast enstaka elever når inte målen i dessa ämnen. Elevernas måluppfyllelse enligt de nationella ämnesproven i årskurs 5 uppgick läsåren 2003 och 2005 till 100 procent i svenska, engelska och matematik. Läsåret 2004 uppnådde samtliga elever utom två målen enligt proven i dessa tre ämnen.

En individuell uppföljning av varje elevs skolutveckling görs varje termin i skolans elevvårdsteam. Uppföljningar av elevernas kunskaper, utöver de nationella ämnesproven, görs av lärarna i samband med utvecklingssamtal. Då upprättas underlag av ansvariga lärare i svenska, matematik, engelska, ibland i praktisk-estetiska ämnen, samt avseende s.k. sociala färdigheter. Ibland avser denna kunskapsuppföljning även mål kopplade till aktuellt temaarbete. Inspektörerna bedömer att kunskapsuppföljningen i andra ämnen än svenska, engelska och matematik överlag är bristfällig och behöver förbättras. Likaså bör systematiska sammanställningar och analyser av kunskapsresultaten för skolan som helhet utvecklas.

Eleverna trivs och känner sig trygga i Gemla skola. Föräldrarna beskriver skolan som lugn och trevlig med fin miljö. Eleverna anser själva att de är bra på att

visa hänsyn mot varandra. Ibland uppstår konflikter på rasterna men eleverna kan få stöd av lärarna för att reda ut dem. Både föräldrar och elever upplever dock att klimatet bland de äldre eleverna har försämrats något de senaste åren.

Sammanfattning

Skolan uppvisar mycket goda kunskapsresultat i svenska, engelska och matematik. Skolans resultat avseende normer och värden är också goda och visar sig i ett tryggt klimat där eleverna trivs.

Kunskapsuppföljningen i andra ämnen än svenska, engelska och matematik är bristfällig och behöver förbättras. Likaså bör systematiska sammanställningar och analyser av kunskapsresultaten för skolan som helhet utvecklas.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Vid Gemla skola bedrivs ett bra värdegrundsarbete, bl.a. i form av fadderverksamhet, regelbundna etiska diskussioner och s.k. kompassamtal. Skolan har en arbetsplan mot kränkande särbehandling som tar upp både förebyggande arbete och åtgärder då kränkande behandling förekommer. Eleverna beskriver att lärarna är uppmärksamma på hur eleverna uppför sig och att de brukar prata i klasserna om hur de ska vara mot varandra. Föräldrarna upplever att personalen har ett stort engagemang kring etikfrågor och elevernas sociala situation i skolan. Både personal och elever menar att det förebyggande arbetet har effekt.

Viss möjlighet till inflytande över skolverksamheten har föräldrarna genom föräldramöten. Skolan samverkar även med föräldrarna genom en samrådsgrupp som består av föräldrarepresentanter, lärarrepresentanter samt rektorn och sammanträder tre gånger per termin. Av intervjuerna framgår att samrådsgruppen huvudsakligen fungerar som en informationskanal och att frågor kring undervisningen diskuteras i relativt liten utsträckning.

Klassråd har eleverna från årskurs 3 ungefär en gång per månad. Frågor från klassråden förs vidare till skolans elevråd. Vid råden behandlas mest praktiska frågor, som inköp av lekredskap.

Skolans yngre elever har regelbundna uteaktiviteter under hela läsåret. Skolans målsättning är att regelbundna uteaktiviteter och rörelse skall genomföras även för de äldre eleverna, men detta mål har ännu inte nåtts.

Innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen

I F-2 finns en god personalsamverkan i arbetslagen, samt mellan skola och skolbarnsomsorg. Fritidshemspersonalen medverkar i vissa undervisningspass under skoltid och lärarna i F-2 arbetar en dag i veckan i fritidshemsverksamheten. Gemensamma aktiviteter för eleverna i F-2, som värdegrundsarbete, tema

och utedagar, planeras av arbetslagen. Övrig undervisning planeras av lärarna, vilket enligt personalens egen bedömning resulterar i att fritidspedagogernas kompetens inte alltid tillvaratas utan att de istället används som "hjälp-lärare".

I förskoleklassernas verksamhet fyller leken en viktig funktion för barnens lärande och utveckling. Personalen i förskoleklass beskriver att deras arbetssätt även inspirerar och påverkar verksamheten i årskurs 1–2.

Gemensamma lokala kursplaner för årskurs 1–9 utarbetades år 1995 av lärarrepresentanter från alla skolenheter inom Bergundaområdet (det F–9-område som Gemla skola tillhör). Personalen vid Gemla skola har också dokumenterat egna målformuleringar för olika ämnen utifrån nationella och lokala kursplaner. Enligt rektorn utgör dessa dokument underlag för arbetslagens långsiktiga planeringar. Den bild som framträder genom lärarintervjuerna är emellertid att arbetet kring konkretion och förtydligande av de nationella målen inte har någon framskjuten plats vid skolan. Av lärarnas beskrivningar framgår att kopplingen mellan å ena sidan mål i läroplan och kursplaner och å andra sidan utformningen av undervisningen inte alltid är tydlig. Ämnena svenska, matematik och engelska betonas i skolans undervisning och här är medvetenheten om målen bättre. Revideringar av de gemensamma lokala kursplanerna för svenska och matematik har nyligen gjorts inom Bergundaområdet, vilket resulterat i dokument som i viss mån innehåller bearbetningar och konkretiseringar av ämnesmålen.

Inspektörerna bedömer sammantaget att en ökad medvetenhet om målen i andra ämnen än svenska, matematik och engelska behövs vid såväl planering och genomförande av undervisningen som uppföljning av elevernas kunskaper. Detta för att garantera att eleverna erbjuds en utbildning som ger dem förutsättningar att nå målen i samtliga ämnen. Bl.a. finns anledning att uppmärksamma ämnet teknik.

Enligt lärarna beskrivs målen i de behörighetsgivande ämnena och ibland andra mål för elever och föräldrar vid utvecklingssamtalen. De yngre eleverna berättar att några lärare informerar om mål för svenska och matematik. Generellt uppfattar dock eleverna målen för utbildningen som liktydiga med vilka sidor de ska göra i sina läroböcker. Inspektörerna bedömer att även kunskapen hos elever och föräldrar om målen i andra ämnen än svenska, matematik och engelska behöver förbättras. Detta bör ske genom en tydligare information från skolan om målen i sig och om elevernas kunskapsutveckling i förhållande till dessa mål.

Av intervjuer och klassrumsbesök framgår att eleverna ibland har möjlighet att välja mellan olika arbetsuppgifter. De yngre eleverna kan i viss mån påverka innehåll och arbetsformer, exempelvis vid temaarbeten. Undervisningen är dock i stor utsträckning lärarstyrd. Denna bedömning bekräftas av flera svarsresultat i en enkät som genomfördes i Växjö kommun 2004. Exempelvis var det drygt 70 procent av eleverna vid Gemla skola som inte instämde i påståendet "Tillsammans med lärarna bestämmer vi elever vad vi ska arbeta med på lektionerna". Eleverna har planeringsböcker, men dessa används mest för praktisk information, såsom läxor. Inspektörerna bedömer att elevernas möjligheter till delaktighet och inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer är begränsade och behöver utvecklas.

Undervisningen styrs till stor del av upplägg och innehåll i de läromedel som används. Undantag finns dock. Exempel är undervisning i svenska och geografi för de äldre eleverna som utgår från skönlitteratur. Individu Anpassning av undervisningen sker i viss utsträckning genom anpassning av arbetsuppgifternas svårighetsgrad eller att eleverna grupperas utifrån sina förkunskaper, exempelvis används s.k. nivågrupperingar i matematik. För det mesta arbetar dock alla elever i samma grupp med samma uppgift och anpassningar av undervisningen till olika elevers inlärningsstilar görs inte i nämnvärd omfattning. Inspektörerna bedömer sammantaget att skolan kan utveckla de arbetssätt som används i undervisningen för att i större utsträckning utgå från elevernas individuella förutsättningar och behov.

Utvärdering av lärandet och särskilda stödinsatser

Genom diagnoser och tester i förskoleklass och alla grundskolans årskurser uppmärksammas elever i behov av särskilda stödinsatser. Elevernas behov av inlärningsmässiga och sociala stödinsatser diskuteras bl.a. vid klasskonferenser och elevvårdskonferenser. På skolan finns ett elevvårdsteam bestående av en skolsköterska, en specialpedagog och rektorn, som träffas ungefär en gång i månaden. Höstterminen 2005 fanns vid skolan 40 elever med behov av särskilt stöd. För samtliga fanns åtgärdsprogram. Stödundervisningen bedrivs oftast enskilt eller i mindre grupp och inte i någon större samverkan med klassens arbete i övrigt. Skolans speciallärare handleder lärare endast i liten omfattning.

Inspektörerna bedömer att skolan har fungerande rutiner för att uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd men vill uppmärksamma att stöd i första hand skall ges inom klassens ram och inte som punktinsatser utan samband med den undervisning som eleven får där.

Skolbarnsomsorg

Inspektörerna fick vid inspektionsbesöket en positiv bild av fritidshemsverksamheten. En föräldraenkät avseende fritidshemsverksamheten i Växjö kommun som genomfördes 2004, visar också övervägande positiva resultat för fritidshemmet vid Gemla skola. Alla eller en stor majoritet av föräldrarna instämmer helt eller till största delen i att barnen trivs på fritidshemmet och med personalen, att personalen ser och förstår barnens behov, att barnen får det stöd de behöver, att verksamheten är meningsfull och stimulerar barnens utveckling, samt att de får bra information.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

För genomförandet av de nationella målen för utbildningen skall det enligt grundskoleförordningen finnas en arbetsplan. En arbetsplan för Gemla skola upprättas för varje läsår av rektorn under medverkan av lärarna och i viss mån föräldrar och elever. Läsåret 2004/2005 angav arbetsplanen att "eleverna skall uppleva ökad läsglädje och förbättra sin läsförmåga" genom ett läsprojekt som även innefattade mål för de olika åldersgrupperna förskoleklass, årskurs 1–2, 3–4 och 5–6. Därutöver prioriterades i årskurs 3–4 områdena "trafik" och "rörelse" och i årskurs 5–6 områdena "våra traditioner", "ansvar", "rörelse/hälsa" och "biologi". Innehållet har en relevant koppling till de nationella måldokumenterna även om detta inte framgår direkt av texten. Skriftliga utvärderingar av arbetsplanens prioriterade områden görs varje läsår av arbetslagen och utgör

underlag för skolans kvalitetsredovisning som innehåller mål, resultat, analys och planerade åtgärder.

Inspektörerna bedömer att det finns ett systematiskt kvalitetsarbete på skolan, med tillfredsställande dokumentation i form av arbetsplan och kvalitetsredovisning och en god personaldelaktighet.

Skolledning och intern kommunikation

Rektorn vid Gemla skola är utbildad folkskollärare och adjunkt och har arbetat som skolledare i tio år. Rektorn har enligt inspektörernas bedömning tillfredsställande kännedom om verksamheten och är den som driver skolans kvalitetsarbete, vilket beskrivits ovan. Personal- och föräldraintervjuer pekar dock på att rektorns förtrogenhet med verksamhetens olika delar kan förbättras. Personalrepresentanterna efterlyser också utökade möjligheter för pedagogisk diskussion och en effektivare ledning beträffande hur skolans arbetssätt skall utvecklas. Inspektörerna ser i detta avseende en viktig uppgift för rektorn vad gäller de områden som uppmärksammas ovan, såsom arbetet kring nationella kunskapsmål, individanpassning av undervisningen och elevinflytande.

Sammanfattning

Skolans värdegrundsarbete är bra. Engagemanget hos personalen är tydligt och kända rutiner finns för att motverka kränkande behandling. Forum för skolans samverkan med föräldrar liksom råd för elevinflytande finns. I F-2 finns en god personalsamverkan i arbetslagen, samt mellan skola och skolbarnsomsorg, med positiva konsekvenser för verksamheten.

Ämnena svenska, matematik och engelska betonas i undervisningen och inspektörerna bedömer att en ökad medvetenhet om målen i övriga ämnen behövs vid såväl planering och genomförande av undervisningen som uppföljning av elevernas kunskaper, för att garantera att eleverna erbjuds en utbildning som ger dem förutsättningar att nå målen i samtliga ämnen. Även kunskapen hos elever och föräldrar om dessa mål behöver förbättras.

Elevernas möjligheter till delaktighet och inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer är begränsade och behöver utvecklas. Skolan bör även utveckla de arbetssätt som används i undervisningen för att i större utsträckning utgå från elevernas individuella förutsättningar och behov.

Skolan har fungerande rutiner för att uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd. Inspektörerna vill dock uppmärksamma att stöd i första hand skall ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör.

Föräldrarna är i hög grad positiva till verksamheten vid skolans fritidshem, vilken bedöms vara av god kvalitet.

Inspektörerna bedömer slutligen att det finns ett systematiskt kvalitetsarbete på skolan, med tillfredsställande dokumentation i form av arbetsplan och kvalitetsredovisning och en god personaldelaktighet. Rektorn bedöms ha tillfredsställande kännedom om verksamheten.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Föräldrarna upplever att informationen från skolan fungerar väl. De får information om utbildningen i ett veckobrev och i skoltidningen LÄS som utkommer 2–3 gånger per termin och fungerar som ett språkrör för såväl skolan som föräldraföreningen och eleverna.

Undervisning i modersmål sker för berörda elever i Växjö efter skoltid. Höstterminen 2005 var det två elever som fick sådan undervisning, dock innebär organisationen att eleverna måste åka till en annan skola. Kommunen erbjuder inte skolskjuts till modersmålsundervisningen. Inspektörerna bedömer att kommunen måste organisera modersmålsundervisningen så att den är tillgänglig för alla elever som har rätt till denna.

Undervisning i elevens val syftar enligt grundskoleförordningen till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen utifrån ett allsidigt urval. Undervisningen i elevens val skall vara förenlig med kursplanemålen för det aktuella ämnet/de aktuella ämnena och det individuella valet skall vara tydligt för eleven själv. Vid Gemla skola finns inte någon särskild tid för elevens val avsatt på elevernas schema. Enligt dokumentation från skolan innebär elevens val att eleverna får träna på att planera, organisera och leda aktiviteter som styrs av eleverna inom vissa givna ramar. Rektorn beskriver att elevens val sker som en del av undervisningen genom att eleverna väljer arbetsuppgifter utifrån sina önskemål om fördjupning eller intresseinriktning. Rektorn ger även exemplet att den schemalagda ”klassens timma” är helt styrd av eleverna. Inspektörerna gör bedömningen att elevens val inte anordnas i enlighet med grundskoleförordningens krav.

Varje kommun ansvarar enligt skollagen för att anordna skolbarnsomsorg för skolbarn till och med tolv års ålder. Fritidshemmet vid Gemla skola riktar sig i huvudsak till barn upp till 9 års ålder. Skolbarnsomsorg för barn mellan 10 och 12 år har tidigare anordnats bl.a. i samarbete med kyrkan och en lokal idrottsförening. Efterfrågan är dock liten och för närvarande finns ett barn i denna åldersgrupp inskrivet vid fritidshemmet. Rektorn uppger att plats för 10-12-åringar vid behov kan erbjudas inom verksamheten för de yngre eleverna och att alla föräldrar till elever i årskurs 3 med plats i skolbarnsomsorgen skriftligt informeras om att platsen kvarstår tills föräldrarna själva begär någon förändring. Vid intervjun med föräldrarepresentanter framgår emellertid att flertalet av dem antingen är osäkra på om rätten till barnomsorg gäller även efter årskurs 3 eller har uppfattningen att så inte är fallet. Inspektörerna bedömer därför att informationen om rätten till skolbarnsomsorg för barn i åldern 10 till 12 år bör förtydligas.

För undervisningen vid Gemla skola används uteslutande lärare, forskollärare och fritidspedagoger med utbildning för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Få av lärarna har specifik ämneskompetens och undervisningen är därför uppbyggd som ett klassläraresystem.

Skolan deltar i EU-projektet "Växtkraft Mål 3" och har i samband med detta upprättat en kompetensutvecklingsplan. Personalen beskriver att de haft möjlighet att styra planens innehåll och att detta är väl anpassat till skolans behov. Även möjligheter till individuell kompetensutveckling ges.

Gemla skola har rika förutsättningar i form av en god yttre och inre miljö och läromedelsresurserna bedöms överlag som tillfredsställande. En värdefull tillgång är det kommunala bibliotek som finns sammanbyggt med skolan där eleverna kan låna skön- och facklitteratur. Skolan har dock begränsad tillgång till datorer och de som finns används endast i ringa omfattning. Eleverna upplever att lärarna många gånger saknar kunskap och intresse för att använda datorerna. Detta bör skolan arbeta för att förändra i syfte att kunna träna eleverna i att använda informationsteknik som ett verktyg för kunskapssökande och lärande.

Sammanfattning

Elevernas rätt till den totalt garanterade undervisningstiden tillgodoses.

Skolans personella och materiella resurser bedöms som tillfredsställande, med undantag för tillgång till och användning av datorer.

Skolans information om rätten till skolbarnsomsorg för barn i åldern 10 till 12 år bör förtydligas.

Inspektörerna bedömer slutligen att skolan inte lever upp till författningarnas krav avseende skolskjuts (i samband med modersmålsundervisning i Växjö) samt undervisning i elevens val.

Datum	Ort
2005-03-20	Lund

Anna-Karin Falkenström

Arne Huseby